

СЕДМИЯТ ЗАКОН В СУГЕСТОПЕДИЯТА - ПРИЛОЖЕНИЕ НА КЛАСИЧЕСКОТО
ИЗКУСТВО И ЕСТЕТИКАТА И НЕГОВАТА СИНЕРГЕТИЧНА СЪЩНОСТ

КАПИТАН I РАНГ О.Р. ПРОФЕСОР Д.ПС.Н. ИНЖ. ИЛИЯ ПЕЕВ

**СИЯНА СТРУНЧЕВА, ХУДОЖНИК-ПЕДАГОГ, ПРЕПОДАВАТЕЛ В
ШКОЛА ПО ИЗКУСТВАТА „МАГИЯ 7“ - ВАРНА**

THE SEVENTH LAW IN SUGGESTOPEDIA - APPLICATION OF CLASSICAL ART AND
AESTHETICS AND ITS SYNERGETIC ESSENCE

**CAPTAIN NAVAL RESERVE OFFICER, PROFESSOR, DOCTOR OF
PSYCHOLOGICAL SCIENCE, ENGINEER ILIYA PETROV PEEV**

**SIYANA STRUCHEVA, ARTIST, ART TEACHER AT SCHOOL OF
ARTS “MAGIYA 7” - VARNA**

Abstract:

The topic of the research was influenced by the beauty of art, brought by Professor Dr. Evelina Gateva to the life and work of Professor Dr. Georgi Lozanov, MD. We searched for connection between the training with the methodology of suggestopedia and training in fine arts and discovered the universal nature of the Seventh Law of Suggestopedia - Application of classical art and aesthetics, proposed by Dr. Evelina Gateva, which motivated us to discover its synergistic nature.

Key words: law, art, aesthetics, suggestopedia, professor Dr. Georgi Lozanov, MD, professor Dr. Evelina Gateva.

Резюме:

Темата на изследването беше повлияна от красотата на изкуството, която внася професор д-р Евелина Гатева в живота и научното творчество на професор д-р Георги Лозанов, д.м.н. Потърсихме своеобразна връзка на обучението по методиката на сугестопедията и обучението по изобразително изкуство и открихме универсалния характер на предложения от професор д-р Евелина Гатева Седми закон на сугестопедията [1] - Приложение на класическото изкуство и естетиката, което ни мотивира да разкрием неговата синергетична същност.

Ключови думи: закон, изкуство, естетика, сугестопедия, професор д-р Георги Лозанов, д.м.н, професор д-р Евелина Гатева

„Професор д-р Евелина Гатева внесе изкуството и красотата в живота и в работата ми.“

Професор д-р Георги Кирилов Лозанов, д.м.н.
(22.07.1926 г. - 06.05.2012 г.)

„Детската природа се нуждае от нагледност. Научете детето на пет каквито и да било неизвестни нему думи и то ще се мъчи над тях дълго и напразно; но свържете с картинки двадесет такива думи и детето ще ги усвои бързо.“

Константин Дмитриевич Ушинский (03.03.1823 г. - 02.01.1871 г.)

„Детето, което моделира или рисува, макар и все още несръчно, пробужда в себе си душевния човек.“

Рудолф Йозеф Лоренц Щайнер (25/27.02.1861 г. - 30.03.1925 г.)

Сугестопедията на професор д-р Георги Лозанов д.м.н., продължава да привлича вниманието не само на нейните почитатели, а

разширява своето поле на влияние върху нови аудитории. Поредното доказателство е новото списание "Класическа сугестопедия" на учредената през 2010 година Фондация „Професор доктор Георги Лозанов и професор доктор Евелина Гатева”.

Професор доктор Евелина Гатева навлиза в личния и творческия живот на професор д-р Георги Лозанов д.м.н. в етап, когато създадената от него Сугестопедия е известна далеч зад границите на Република България и нейните шест закона са популярни в много държави по света:

- 1) Любав
- 2) Свобода
- 3) Убедеността на преподавателя, че нещо необикновено се случва
- 4) Многократно увеличен учебен материал
- 5) Цяло - Част, Част – Цяло; Частта чрез Цялото
- 6) Златната Пропорция [2]

Благодарение на симбиозата между двамата и синергетичната духовна връзка, която се създава още от самото начало на тяхното запознанство и сътрудничество, в Сугестопедията се внася нещо ново и значимо, което авторът на метода професор Георги Лозанов определя по следния вълнуващ начин:

„Особено голяма помощ получих от моя изключително талантлив сътрудник проф. д-р Евелина Гатева - музикант и лингвист, която дойде на работа при мен на шестата година от създаването на 6 октомври 1966 г. първия Държавен Научноизследователски център по сугестология и ми помогна да намеря по-добре мястото на класическото изкуство, което бях започнал да внедрявам. Професор д-р Евелина Гатева внесе изкуството и красотата в живота и в работата ми.“

Научноизследователският институт по сугестология в София функционира в периода от 1966 до 1984 година под ръководството на професор доктор Георги Лозанов. От месец февруари 1971 година под негово ръководство неговата сътрудничка професор доктор Евелина Гатева започва работа по създаването на глобализирано художествено изграждане на сугестопедичния учебен процес, с което се прави крачка от така наречения клиничен вариант към художествения. Това е нов етап в развитието на сугестопедията и затова потърсихме отговор на въпроса: С какво допринася изкуството към вече изградения модел?

Със своя енциклопедичен ум професор Лозанов е долавял силата на класическото изкуство в обучението и е започнал да го внедрява в Сугестопедията. Видни педагози са проявявали подчертан стремеж да внедряват класическото изкуство в педагогиката, реализирайки един от нейните фундаментални дидактически принципи – Принципът за нагледност! Днес звучат още по-актуално и съвременно следните мисли на световно известния руски педагог Дмитрий Константинович Ушинский, основател на научната педагогика в Русия:

„Природата на детството очевидно изисква визуализация. Детето мисли във форми, образи, цветове, звуци, усещания въобще. Нагледните пособия са средство за активизиране на мисловната дейност на учениците. Детската природа се нуждае от нагледност. Научете детето на пет каквито и да било неизвестни нему думи и то ще се мъчи над тях дълго и напразно, но свържете с картинки двадесет такива думи и детето ще ги усвои бързо.“

Та това не е ли един прецизен предикат на Сугестопедията, нейната същност:

Детето ще се мъчи дълго и напразно при научаването на пет неизвестни нему думи.

Детето ще усвои бързо двадесет неизвестни думи, свързани с картинки!

Виждаме Четвъртия закон на Сугестопедията в действие - Многократно увеличен учебен материал!

Имаме научното изкушение да посочим и един твърде многозначителен и любопитен факт: Един век по-късно, след като Дмитрий Ушинский оповестява своята дидактическа теза, че с помощта на нагледността и картинките детето ще усвои по-бързо четирикратно повече нови думи, професор Георги Лозанов защитава дисертация, в която по научен път доказва възможността за многократно увеличение на учебния материал:

Константин Дмитриевич Ушинский умира на 48 годишна възраст на 02 януари 1871 г. в Одеса, погребан е на територията на Киевския Видубицки манастир до църквата Свети Георги Победоносец. С Постановление на МС на РСФСР от 25 юни 1946 година е учреден медал К. Д. Ушинский за особено отличили се педагози, а през 2018 година със Заповед № 71 от 11 декември на Министъра на науката и висшето образование на РФ медалът е със статут на ведомствена награда на Министерството на науката и висшето образование на РФ.

Сто години след смъртта на Константин Дмитриевич Ушинский, на 12 януари 1971 г. в Харковския научно-изследователски медицински институт по неврология и психиатрия, старши научен сътрудник Георги Лозанов като ръководител на създадения от него Научно-изследователски институт по Сугестология, в който работят заедно с професор Евелина

Гатева, защитава дисертация на тема „Сугестология и Сугестопедия“ и му е присъдена научната степен „Доктор на медицинските науки“.

Благодарение на професор Евелина Гатева, в Сугестопедията се внедрява **Седмия закон - Приложение на класическото изкуство и естетиката**, чиято същност се изразява в следното:

Класическото изкуство и естетиката се използват в сугестопедията като особено ефективни медиатори на неманипулативната комуникативна сугестия поради тяхната способност да излъчват безброй неспецифични стимули, които подхранват изобилието от периферни перцепции, незабележими за съзнанието.

Сугестопедичното изкуство създава условия за състояния на оптимална психорелаксация и хармония, които помагат да се създаде състояние на спонтанно повишена възприемчивост и да се стимулира способността да се разкрият психичните резерви в приятна атмосфера. То помага да се достигне до състояние на вдъхновение и да се отклони вниманието от „болното място“, където има страх, свързан с ученето.

Класическото изкуство се въвежда чрез специално подбрани произведения на класическата музика, песни и арии, литературни произведения, репродукции на шедеври на изобразителното изкуство и т.н.

Творческата дейност е важен компонент от образованието и обучението на децата, тя оставя дълбоки следи в развитието им. При това, далеч не е задължително в бъдеще, всички занимавали се с изобразително изкуство, да станат художници. С голяма вероятност, обаче, у тях ще се възпита отношение към изкуството.

Заниманията по изобразително изкуство стимулират детското въображение и творческите нагласи, настройват сетивата за възприемчивост към красивото, формират и развиват чувство за естетика и финес, предизвикват любов към изкуството. Те възпитават способност да се цени, сътвореното от друг творец, а пътят на превръщането на собствената идея в завършена творба, носи несравнима наслада. Получавайки изобразителна задача, детето се научава да разрешава проблеми, учи се на концентрация, отдаденост, увереност, самочувствие, стимулира се фината моторика на ръката.

Наред с тези общоизвестни предимства, заниманията по изобразително изкуство носят и редица допълнителни ползи. Децата общуват с лекота помежду си, дават мнение за творческия процес или завършена творба, намират алтернативи, търсят и предлагат помощ, споделят материали. В групи от деца, дори на различна възраст, без бариери се създава атмосфера на взаимопомощ, разбиране, споделяне, а някои задачи изискват и работа в екип. Обикновено децата работят в неформална творческа обстановка, слушат музика, понякога пеят. Изкуството ги обединява, свързва, освобождава и децата не принудено споделят преживени моменти от детската градина, училище, случки с приятелите и близките си, разказват любими книжки и филми.

Децата разказват, че посещават заниманията по изобразителното изкуство защото обожават да рисуват, обичат да творят по разнообразни теми, подобряват художествените си умения, чувстват се разбрани, изпитват щастие, а и това е добър начин да прекараш свободното си време.

Творческият процес изисква качества като търпение, спокойствие, последователност,

пунктуалност и много често родителите на емоционални или нетърпеливи деца, ги насочват към занимания по изобразително изкуство с цел преодоляване на тези състояния. Естеството на работа им въздейства положително, те се отпускат, успокояват, улягат, стават прецизни.

В съвременния дигитален свят, децата прекарват голяма част от денонощието, използвайки разнообразни електронни устройства, а прекомерната им употреба може да бъде причина за гореописаните състояния, води до зависимост, нервност, избухливост. На екраните на телевизорите, смартфоните, таблетите, лаптопите, компютрите, конзолните и електронни игри, рекламните видео табла, с които не само децата, а всички ние сме заобиколени, всичко се случва бързо, цветно, лесно, интересно, а това трудно може да се конкурира с каквато й да е дейност, която изисква да се вложи време, мислене, търпение, умение, вгълбеност, концентрация.

Дигиталните умения са безспорно важни за съвременния човек, но тази наситена визуална информация - образи, движения, светлини - повлиява и не дотам положително поведението и развитието на децата.

Непосредственият досег с изкуството, би могло да бъде много полезно като противодействие и баланс в тази насока, осигурявайки условия, децата да изведат своята творческа идея до краен резултат, да създадат творба в спокойна творческа атмосфера, и то благодарение на своите ръце, способности, въображение, всеки със собствен темп на работа, без мигащия бутон на екрана да очаква от тях вземане на решение и по-нататъшно действие.

Законите на сугестопедията са валидни и се прилагат и в обучението по изобразително

изкуство.

Без първия закон, любов, няма как да се работи с деца, да се преподава, и особено изкуство.

Освен любовта на учителя към учениците, тук те споделят и любовта си към изкуството, взаимно се вдъхновяват.

Вторият закон, свобода, също съвсем естествено се налага. Учителят не е жури, не е изпитващ, той не дава оценка на таланта, а само създава творческа обстановка, среда за развитие. Децата работят лесно и интуитивно, подсъзнателно, неподправено, те не се самоограничават. Подходът на учителя към децата, трябва е такъв, че той да им поднася теоретичните съвети и насоки с такт, без да не им налага граници, рамки, ограничения.

Изобразителното изкуство ни откъсва от реалността и ни представя заобикалящия свят по необикновен начин. Всеки творец е самобитен, различен и необикновен, каквито са и неговите творби, пречупени от собствения му мироглед. Във всяко занимание по изобразително изкуство на малките художници се задава различна изобразителна задача, усвояват се нови умения, готовите творби са необикновени, в този смисъл случва се нещо необикновено, което е третия закон в сугестопедията.

Що се отнася до шестия закон за Златното сечение, то закона за хармония във Вселената, стои в основата на изобразителното изкуство от векове и той се представя на децата в заниманията по изобразително изкуство, разбира се, съобразено с тяхната възраст и възприятия.

Относно седмия закон на сугестопедията - приложение на класическото изкуство и естетиката, можем да направим аналогия със

значението на изкуството и във Валдорфската педагогика, в чиито принципи също се преплитат идеите за любовта, свободата и изкуството.

Затова с основание мнозина наричат Валдорфската педагогика прозорче към детската същност. Нейният основател, австрийският учен и философ доктор Рудолф Щайнер, смята, че изкуството има решаващо влияние във възпитателската и преподавателката работа. Според него чрез разума човек разбира, но чрез художествения усет изживява, ето защо педагозите трябва да обичат изкуството и да позволят на децата да преживеят неговото въздействие.

Изкуството не само трябва да трябва да съпровожда останалите форми на възпитание и преподаване, то трябва да е органично включено в тях, запалвайки копнежа за познание и обучение.

Академична работа и изкуство се преплитат във всички часове по всички предмети, писането и рисуването вървят ръка за ръка. Децата нямат за задача просто да препишат или напишат текст, те украсяват с орнаменти, фонове, подчертавания, рамки и рисунки своите тетрадки, така че тетрадката да се превърне буквално в красиво илюстрирана книжка.

Тук е момента и ние да си спомним удоволствието, което мнозина от нас са изпитали в детска възраст от създаването и споделянето на своя читателски дневник, пълен с бележки за прочетеното, но и изпъстрен със собственоръчно нарисувани илюстрации.

Подобна практиката съществува и в нашите училища - изготвянето на такива цветни читателски дневници; илюстриране на тетрадките по различни предмети; изготвяне на

богато и пъстро портфолио на ученика със секции за семейството, приятелите, интересите и т.н.; участие в училищни базари по различни поводи с ръчно изработени предмети, картички, рисунки; споделяне на лично творчество по повод на патронни празници.

С няколко рисунки на деца от Школа по изкуствата „Магия 7“ – Варна илюстрираме техния пътър свят и всички наши твърдения за приложението на класическото изкуство и естетиката в сугестопедията:



Лора на 5 години



Александър на 6 години



Ирина на 8 години



Йоана на 6 години



Анна 7 години

За повече информация: sss-bg.com.

Поуката, която трябва да се направи, че изкуството е нужно да присъства, не само по подобни поводи, но и в ежедневните задачи на децата. Да се заложи на интердисциплинарния подход и да се изгражда връзка към изобразителното изкуство от други области на образованието.

След направения паралел между обучението по изобразително изкуство и обучението по методите на сугестопедията, се налага следния **извод и препоръки**: по време на обучението чрез сугестопедия да се възлагат изобразителни задачи.

В зависимост от преподаваната материя, условията на средата, продължителността на занятията, да се подберат подходящи материали (листи хартия, акварелни бои, графични, цветни моливи, флумастери, маркери, пастели, цветна хартия, ножици, лепило, пластилин, изрезки от списания, вестници, подръчни материали и др.), за изработка на малки рисунки, малки пластики, хартиени мозайки, колажи, които обучаемите с радост да отнесат у дома, а някой от тях би могъл да открие художника в себе си.

Литература:

- 1) Георги Лозанов. Сугестопедия-десугестивно обучение. Университетско издателство „Св. Климент Охридски“. С., 2005.
- 2) Георги Лозанов. Сугестология. Издателство „Наука и Изкуство“. С., 1971.
- 3) Гатева, Евелина. Глобализирано художествено изграждане на сугестопедичния учебен процес, Научно-изследователски институт по сугестология. С., 1982.
- 4) Илия П. Пеев, Ванина С. Бодурова. Възможности за приложение на сугестопедията за формиране и развитие на комуникативните умения и управленската култура на морските командни кадри като фактор за безопасността на

корабоплаването през XXI век. (Иновации в морското образование на бъдещето).

Списание “Класическа сугестопедия” – Брой 1, 2021, стр. 1-20.

<https://suggestology.org/spisanie-klasicheska-sugestopedia/broi-1-22-07-2021/>

<https://suggestology.org/wp-content/uploads/2021/07/%D0%9A%D0%A1-%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D0%B8%D1%8F-1.pdf>

5) Принцип за нагледност - Педагози БГ.

<https://pedagogy-bg.blogspot.com/2019/03/princip-za-naglednost.html>

6) Педагогика и изкуство. Резюме от лекция, изнесена по време на „Художествено-педагогическа конференция на Валдорфските училища“ през март 1923 г.

<http://webstage.bg/roditelstvo/5544-deteto-koeto-modelira-ili-risuva-makar-i-vse-oshte-nesracho-probuzhda-v-sebe-si-dushevniya-chovek-rudolf-shtayner.html>

7) Georgi Lozanov. Suggestopaedia – desuggestive teaching communicative method on the level of the hidden reserves of the human mind, Sofia University Press 2005

To the memory of Prof. Dr. Evelyn Gateva who brought Art and Beauty into my life and into my work Dr. Georgi Lozanov Published by Dr. Georgi Lozanov International Centre for Desuggestology, Vienna, Austria.

8) Georgi Lozanov Suggestopedia/Reservopedia. Theory and Practice of the Liberating – Stimulating Pedagogy on the Level of the Hidden Reserves of the Human Mind, Sofia University Press 2009

“My personal belief is that human hidden reserves are endless. However, science has reached an understanding that they are far larger than currently realized“ (Dr. G. Lozanov»s speech at the meeting of the twenty UNESCO experts,1978.)

Контакти:

Капитан I ранг о.р. професор д.пс.н. инж. Илия

Пеев

E-mail: ippeev@abv.bg

Mob.: +359 898 359 647

Сияна Струнчева, художник-педагог,
преподавател в Школа по изкуствата „Магия 7“ –

Варна

sss-bg.com,

s.strun@gmail.com

[1] Седмият закон на Сугестопедията е формулиран от професор доктор Георги Лозанов през 2007 година в памет на професор доктор Евелина Гатева. Без нейната изследователска и практическа работа той не би могъл да съществува. Бел. Ред.

[2] Законите на Сугестопедия са изведени и формулирани като такива през 2007 година от професор доктор Георги Лозанов и публикувани за първи път през 2009 година в последния му труд, Suggestopedia/ Reservopedia. Theory and Practice of the Liberating-Stimulating Pedagogy on the Levels of the Hidden Reserves of the Human Mind\$ Sofia University Press, но същността им заляга в Сугестопедията от самото ѝ раждане през 1966 година. Бел. Ред.